

Fészkel a szív

Mitől hat? Mert hat, azt érzem, kellemetlenül érzi magát tőle az ember, amolyan Tarr Béla-alapvetés, nem azért dolgozom, hogy te jól érezd magad. De ez most az ifjú Tarr, mondhatnánk neki, hogy már meghaladtuk, korban mindenképpen, hiszen 22 éves volt, amikor a *Családi tűzfészek* címet viselő első filmjét megrendezte. Így aztán ez is az első reakció: aha, családi tűzfészek, köszi, nagyon szellemes. Nagyon ciki, nagyon kis béna szójáték, talán valami francia komédiának kellene utána jönnie, és nem ennek a masszív nyomasztásnak. Főleg nem a zavarnak, a büntudatnak, hogy ők úgy élnek, mi meg emígy.

114

Persze, ha nagyon meg akarjuk őrizni a lelkünk nyugalalmát, akkor mondhatjuk azt is: kifordult a film alól a történelem. Mi emígy élünk, de ők már nem úgy, már nincs ez a probléma, hogy Pesten nincs lakás, miközben ott állnak üresen, elhagyottan valamiféle lehetőségek, ahová be lehet húzódni, csak már ellopták az ajtókat-ablakokat. Pass Andrea színpadi változata nem is akar úgy tenni, mintha eleven problémát mutatna meg, hangsúlyozottan régi a történet, úgy beszélnek 1980-ról benne, mintha az még iszonyatosan messze volna, addig már nem lehet kibírni apóssal és anyóssal egy lakásban. Paksra épp lehetne költözni, ha mindenki aláírna valami ott-tartózkodási ígéretet, vagy lehetne tovább szolgálni a hadseregben, az is könnyíthetné az otthoniak helyzetét, de kinek van kedve ehhez vagy ahhoz.

Legfeljebb a *Kengurunak*, ha még mond valamit ez a filmcím vagy regénycím. Abban Gálffi László határozta el, hogy inkább izotópszófornek megy Paksra, semmint hogy a nyomorult Nyugat országutait rója kamionnal, és csempéssze a cigarettát meg a farmerdzsekit.

Az bezzeg senkinek sem jut az eszébe, mint lehetséges színdarab, eljárt fölötte az idő, ha egyáltalán volt valami hitele. Ez meg itt áll, rosszul öltözött színészek állnak a Trafó viszonylag nagy színpadán... Viszonylag nagy? Nem arról van szó, hogy ebben a fészekben épp a zsúfoltságot nem lehet kibírni, hogy a lég- és egyéb köbméter kevés, itt él nagypapa, nagyanya, testvér, férj, feleség, gyerek, sőt, még egy barátó is beköszön, egymás hegyén-hátán lakunk, és ez megöl mindent. Nem extrém rosszak a körülmények, mondhatni, csak annyira utálják egymást a családtagok, amennyire normális, amennyire nehéz elviselni, hogy a nagypapa folyton beleszól a nevelésbe, hiszen neki három felnőtt fia van már, bizonyítva, hogy ő tudja, mi az, tisztességben fölnevelni valakiket. Itt meg a gyerek még enni sem tud, játszik az étellel, összekezen mindent a ragadós tortával, szólj már rá, szóljatok rá, hát így nem lehet.

A három, tisztességben felnevelt fiú közül kettő megerőszkolja a vendéglányt. Nem szeretné Tarr Béla, hogy bármit is félreértsünk. Ha mégis, akkor a darab végén az apa, nyomorult kis melós a kocsmában, megpróbálja bedumálni magát

egy nő ágyába. Persze: sikertelenül. Csak jobb, ha látjuk, ez nem prole-tárromantika, nem a *Rozsdatemető*, csak hétköznapi szégyenkezés. Így éltek, így ment el az életük, várták, hogy történjen valami. Majd 1980-ra. Talán addigra lesz lakás.

Mi közünk hozzá? Hiszen még a színpadi feltételeket sem lehet hozzá megteremteni, nem építik tele a Trafót, hagyják, hogy legyen levegő, és ne a zsúfoltság domináljon. Színészek játsszák a szerepeket, nem Horváth László a Laci, és Lászlóné az Irén, továbbá Krisztina a Krisztike, hanem Schruff Milán a Laci, Péter Kata a neje. Krisztike meg nincs ott, nem kell, gyerekszínésszel csak a gond van, egy támlás sámlí helyettesíti. De nem is ez a kockázat, mert Laci és Laciné jól le tudnak pusztulni, Péter Kata erőteljes, csontos arca mintha a permanens szomorúságtól volna kifejezéstelen. Nem is emlékszem, láttam-e valaha is ennyire erőteljesnek a jelenlétét. Nem ő a kockázat, hanem Hernádi Judit, aki nagyon-nagyon határozottan jelzi: színésznő vagyok. Nem színpadi lény, nem díva, nem az új Psota Irén, hanem most éppen nyamvadt proletárné, akinek a semmi fizetéséből is levonnak, és meg sem mondják, miért, úgysem mer reklamálni. Ágyazunk, fekszünk – ez a visszatérő fordulata, mintha minden napot csak estig kellene kibírni, aztán jöhet a boldog öntudatlanság. Nem mondom, hogy teljesen meggyőződött, de a hiba bennünk is van: nem akarunk lemondani a saját Hernádinkról. Megszoktuk, szeretjük. Akkor mihez kezdenénk ezzel a poros nénivel?

Mintha ez lett volna a nyitókérdés. Mihez kezdünk a *Családi tűzfészek*-kel? Látom, hogy az Orlai Produkció úgy hagyja el a saját biztonsági sávját, hogy közben mégsem hagyja el: nem szórakoztat, de mégis filmet dolgoz föl. De miért nézzük a színdarabot a film helyett? Mert ők még élnek? Elvben lehet, hogy a film szereplői is élnek, Krisztike szinte biztosan, Lacinak már nem annyira jók az esélyei, erős alkoholista lett belőle, de nem kizárt. Nem szelídíti meg az egész történetet az, hogy színészeket látunk, akik aztán fölveszik a saját ruhájukat, beülnek az autójukba, és hazamennek a (remélhetőleg) kényelmes és tágas lakásukba?

Talán igen. Talán ez kell ahhoz, hogy valami még megmozduljon bennünk. Hogy ne úgy nézzük a tűzfészek családját, mint az élet pecheseit, akik rossz korban és rossz helyen, nahát, de sajnáljuk. Megvan nekünk is a magunk baja, máshogy rossz korban, máshogy rossz helyen élünk, de örülünk, hogy látunk beneteket, legalább ennyi tudatosul bennünk: volt rosszabb.

A színpadra időnként rávetítik Verdi *Rekviemjét*. Ütik a dobot, harsog harsona, Dies irae, dies illa. Soha ne kérdezd, kiért szól a harang. Soha ne kérdezd, kiért trombitálnak. Min-dig érted.

Családi tűzfészek – Tarr Béla forgatókönyvét színpadra adaptálta: **Garai Judit** és **Pass Andrea**. Rendezte: **Pass Andrea**. Orlai Produkció, Trafó. Jelmez: **Pető Kata**. Díszlet: **Bobor Ágnes**. Zene: **Iszlai József**. Szereplők: **Péter Kata**, **Gyabronka József**, **Schruff Milán**, **Hernádi Judit**, **Ullmann Mónika**, **Nagy Norbert**.